
Par autori

Heidena Errera ir amerikāņu mākslas vēsturniece. Viņa ir daudzviet lasījusi lekcijas, bijusi vairāku mākslas izstāžu kuratore, docējusi Latīņamerikas mākslu Ņujorkas Universitātē, un viņai ir piešķirts Gugenheima biedrības goda biedres statuss. Heidena ir daudzu rakstu un recenziju autore dažādos periodiskos izdevumos, piemēram, *Art in America*, *Art Forum*, *Connoisseur* un *New York Times*. Viņa ir sarakstījusi vairākas grāmatas, to skaitā "Frīdas Kālo gleznas" (*Frida Kahlo: The Paintings*), "Mērija Frenka" (*Mary Frank*), "Matisa ģīmetne" (*Matisse: A Portrait*), "Aršils Gorkijs: dzīve un darbi" (*Arshile Gorky; His Life and Works*).

Hayden Herrera

FRIDA

A Biography of Frida Kahlo

Heidena Errera

FRĪDA

Frīdas Kālo biogrāfija

No angļu valodas tulkojusi
Ieva Elsberga

821.111(73)-94
Er 260

Hayden Herrera
FRIDA

Copyright © 1983, Hayden Herrera
All rights reserved.

Vāka dizaina autori **Toms Kalniņš** un **Ilze Isaka**
Vāka noformējumam izmantots attēls Self-portrait with animals
by Frida Kahlo on stamp © AdobeStock.com/by Silvio

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana
vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.
Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Tulkojums latviešu valodā, Ieva Elsberga, 2010
© Literārā apdare, izdevums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2010, 2023
ISBN 978-9934-0-0478-0

Filipam

Saturs

Priekšvārds.....	9
PIRMĀ DAĻA	15
Pirmā nodaļa. Zilā māja Londonas ielā.....	16
Otrā nodaļa. Bērņība Kojoakānā.....	23
Trešā nodaļa. Valsts vidusskola.....	35
OTRĀ DAĻA	59
Ceturtā nodaļa. Avārija un dzīve pēc tās.....	60
Piektā nodaļa. Lauztā kolonna	75
Sestā nodaļa. Djego – varžu princis.....	91
TREŠĀ DAĻA	105
Septītā nodaļa. Zilonis un dūja.....	106
Astotā nodaļa. Jaunlaulātie. Tevanas Frīda	115
Devītā nodaļa. Jeņķija.....	128
Desmitā nodaļa. Detroitā. Henrija Forda slimnīca.....	149
Vienpadsmitā nodaļa. Revolucionāri finanšu templī.....	179
CETURTĀ DAĻA.....	195
Divpadsmitā nodaļa. Daži sīki dūrieni	196
Trīspadsmitā nodaļa. Trockis.....	209
Četrpadsmitā nodaļa. Patstāvīga māksliniece.....	233
Piecpadsmitā nodaļa. Šī <i>pinchísimo</i> * Parīze	261
Sešpadsmitā nodaļa. Ko ūdens man iedeva	274
PIEKTĀ DAĻA	287
Septiņpadsmitā nodaļa. Ērkšķu kaklarota	288

* Šeit: nolādētā (*spāņu val.*). (Šeit un turpmāk tulkotājas piezīmes.)

Astoņpadsmitā nodaļa. Atkārtotās laulības.....	316
Deviņpadsmitā nodaļa. Patroni, politika, publiska atzinība.....	338
Divdesmitā nodaļa. Briedītis.....	368
Divdesmit pirmā nodaļa. Laulības ģimenes.....	384
SESTĀ DAĻA.....	405
Divdesmit otrā nodaļa. <i>Naturaleza viva</i> . Skanīga klusā daba....	406
Divdesmit trešā nodaļa. Veltījums Frīdai Kālo.....	430
Divdesmit ceturtnā nodaļa. Pār manu dzīvi nolaižas nakts.....	437
Divdesmit piektā nodaļa. <i>Viva la vida</i> *	459
Pateicības	467
Piezīmes.....	470
Personu un darbu rādītājs	548

* Lai dzīvo dzīve (*spāņu val.*).

Priekšvārds

1953. gada aprīlī atklāja Frīdas Kālo pirmo nozīmīgo gleznu izstādi viņas dzimtajā Meksikā – nepilnu gadu pirms mākslinieces nāves četrdesmit septiņu gadu vecumā. Tolaik Frīdas veselība jau bija tik slikta, ka neviens negaidīja viņas pašas ierašanos. Tomēr precīzi pulksten astoņos vakarā, kad Mehiko Mūsdienu mākslas galerijas durvis tika atvērtas publikai, pie tām piebrauca ātrās palīdzības mašīna. Frīdu Kālo, ģērbtu viņas mīļākajā meksikāņu tērpā, nestuvēs aiznesa uz gultu ar augstajiem baldahīna balstiem, kura tajā pēcpusdienā bija iekārtota galerijā. Gulta bija saklāta tā, kā viņai ļoti patika, un izrotāta ar Frīdas vīra, izcilā murālista Djego Riveras, kā arī viņas iecienītāko politiķu – Maļenkova un Staļina – fotogrāfijām. No baldahīna nokarājās papjēmašē ietvari, un spoguļi, kas bija piestiprināts baldahīnam, vērās Frīdas liksmā, kaut arī slimības izvārdzinātā seja. Cits pēc cita divi simti draugu un apbrīnotāju apsveica Frīdu Kālo, tad sastājās lokā ap gultu un kopā ar viņu vēl ilgi pēc pusnakts dziedāja meksikāņu balādes.

Šis notikums it kā apstādina laiku un vienlaikus iezīmē kulminācijas punktu neparastās sievietes karjerā. Tas atklāj daudzas īpašības, kas Kālo piemita gan tīri cilvēciski, gan kā gleznotājai: drosmi un spītīgo *alegría** fizisku ciešanu priekšā; neremdināmās alkas pēc pārsteigumiem un kaut kā īpaša; savdabīgo patiku uz krāšņām izrādēm, kas sargāja viņas privāto dzīvi un pašcieņu. Pirmām kārtām Frīdas izstādes atklāšana kā uz teātra skatuves lika ieraudzīt gleznu svarīgāko tēmu – viņu pašu. Lielākā daļa no apmēram diviem simtiem gleznu, kuras Frīda bija radījusi savā īsajā gleznotājas mūžā, bija pašportreti.

* Prieks, arī vieglums (*spāņu val.*).

Jau gleznotājas pašas veidols bija dramatisks: Frīda bija gandrīz vai skaista, un nelielie trūkumi tikai uzsvēra viņas maģisko pievilcību. Frīdas uzacis nepārtrauktā lokā iezīmēja pieri, un juteklisko muti apēnoja tikko manāmas tumšas pūciņas uz virslūpas. Viņas acis bija tumšas, mandeļveida formas un nedaudz ieslīpas. Cilvēki, kas Frīdu pazina tuvāk, mēdza sacīt, ka šajās acīs atmirdz viņas inteliģence un humora izjūta; runāja arī, ka tajās atspoguļojoties viņas noskaņojums: alkains, apburošs vai skeptisks un iznīcinošs. Viņas skatiena caurbjostājā tiešumā bija kaut kas tāds, kas lika viesiem justies atmaskotiem, it kā viņus vērotu ocelots.

Kad Frīda smējās, tās bija īstas *carcajadas** – dziļi, lipīgi smieklī, kas vai nu liecināja par brāzmainu prieku, vai arī bezcerīgi atzina sāpju absurdu. Viņas balss bija *bronca*** – nedaudz piesmakusi. Vārdi plūda strauji, dzīvi, uzsvērti, un tos pavadīja žiglas, graciozas kustības, pilnasinīgi smieklī un dažreiz tikko nojaušama balss ietrīsēšanās. Angļu valodā, ko Frīda tekoši prata gan runā, gan rakstos, viņa tiecās izmantot slengu. Pārlasot viņas vēstules, lasītāju satriec vārdi, ko kāds viņas draugs nodēvējis par valodas “spēka vārdiem”; šķiet, ka Frīda angļu valodu būtu mācījusies no Deimona Renjona. Spāņu valodā viņai patika lietot neķītrus vārdus, piemēram, *pendejo* (kas, ja to tulko pieklājīgi, nozīmē stulbeni) un *hijo de su chingada madre* (kuces dēls). Gan spāņu, gan angļu valodā viņa tīksminājās par efektu, ko varēja atstāt uz klausītājiem, efektu, ko vēl pastiprināja fakts, ka sulīgā valoda plūda pār tik sievišķīgas radības lūpām – pār tādas sievietes lūpām, kas galvu uz slaikā kakla turēja cēli kā karaliene.

Frīda Kālo ģērbās ekstravaganti, augstās modes vietā daudz labprātāk izvēlēdamās meksikāņu tautastērpus. Lai arī kur iedama, viņa izraisīja sensāciju. Kāds ņujorkietis atceras, ka uz ielas viņai dažkārt sekojuši bērni. “Kur ir cirks?” tie prašņājuši; Frīdai pret to nebijis ne mazāko iebildumu.

1929. gadā viņa kļuva par Djego Riveras trešo sievu. Kas tas bija par pāri! Kālo, sīksta un nevaldāma, varētu teikt – visīstākā Markesa romāna varone; Rivera, liels un ekstravagants – nevainojams tēls no Rablē. Šķita, ka viņi pazīst visus. Trockis bija viņu

* Smieklū šaltis (*spāņu val.*).

** Raksturo nepatīkamu, raupju troksni (*spāņu val.*).

draugs, vismaz kādu laiku, tāpat arī Henrijs Fords un Nelsons Rokfellers, Doloresa del Rio un Polete Godāra. Riveras nams Mehiko bija starptautiskās inteliģences Meka: tur viesojās daudzi – no Pablo Nerudas līdz pat Andrē Bretonam un Sergejam Eizenšteinam. Marsels Dišāns viesojās pie Frīdas Parīzē, Isamu Noguči bija viņas mīļākais, un Miro, Kandinskis un Tangī apbrīvoja viņas darbus. Ņujorkā Frīda iepazinās ar Štiglicu un Džordžiju O'Kifu, un Sanfrancisko viņu fotografēja Edvards Vestons un Imodžena Kaningema.

Tā kā Rivera bija kā apsēsts ar publicitāti, abu laulība kļuva par sabiedriskās telpas daļu; prese alkatīgi aprakstīja ikvienu šī pāra piedzīvojumu, viņu mīlestību un ķīviņus, un šķiršanos. Abus sauca priekšvārdos. Visi zināja, kas ir Frīda un Djego: viņš bija dižākais mākslinieks pasaulē; viņa – reizumis pat sadumpojusies priesteriene sava vīra templī. Dzīvīga, inteliģenta un seksuāli pievilcīga, viņa valdzināja vīriešus (un daudzi no tiem kļuva par viņas mīļākajiem). Kas attiecas uz sievietēm, ir pierādījumi, ka Frīdai ir bijuši arī lesbiski sakari. Neizskatījās, ka Riveram pret tiem būtu kādi iebildumi, bet to nevarētu teikt par attiecībām ar vīriešiem. “Es negribu ne ar vienu dalīt savu zobu birsti,” viņš paziņoja un ar pistoli draudēja nošaut kādu miera traucētāju.

Sarunājoties ar cilvēkiem, kas pazinuši Frīdu Kālo, nebeidz pārsteigt tas, cik ļoti visi viņu mīlējuši. Visi atzīst: jā, viņa bija dzelīga un impulsīva. Tomēr, viņu atceroties, draugu acīs bieži sariesas asaras. Spilgtās atmiņas Frīdas dzīvi padara līdzīgu Frānsisa Skota Ficdžeralda dzīves stāstam, kas mutuļo priekā un spožumā, līdz traģiski apraujas. Patiesība ir drūma. 1925. gada 17. septembrī Mehiko autobusā, ar kuru Frīda brauca mājup no skolas, ietriecās tramvajs. Avārijā jauno meiteni burtiski caurdūra metāla stienis; viņas mugurkauls bija plīsis, iegurnis sašķaidīts un kāja lauzta. Kopš tās dienas līdz pat savai nāvei divdesmit deviņus gadus vēlāk Frīda sadzīvoja ar sāpēm un pastāvīgiem slimības draudiem. “Es esmu operāciju rekordiste,” viņa mēdza sacīt. Viņu nekad nepameta arī ilgas pēc bērna, kurš viņai nevarēja būt: klēpis bija pārāk smagi cietis, lai iznēsātu mazuli. Frīdai veica vismaz trīs abortus; un viņu aptumšoja raizes par mīļoto vīrieti, kurš viņu bieži krāpa un vairākkārt pat pameta. Frīda greznojās ar savu

alegría, kā pāvs dižojas, izplešot asti, taču aiz jautrās ārienes slēpās dziļas skumjas un iekšupvērstība, pat apsēstība ar sevi pašu.

“Es gleznoju pati savu realitāti,” viņa sacīja. “Vienīgais, ko es zinu, – es gleznoju tāpēc, ka man tas ir vajadzīgs, un es allaž gleznoju visu, kas vien man iešaujas prātā, neko neapsverot.” Tas, kas Frīdai Kālo iešāvās prātā un atspoguļojās viņas gleznās, bija divdesmitā gadsimta visoriģinālākā un dramatiskākā tēlu pasaule. Gleznojot sevi asiņojošu, raudošu, uzšķērstu, viņa parādīja savas sāpes mākslā ar apbrīnojamu tiešumu, ko mīkstināja humors un fantāzija. Frīdas autobiogrāfija gleznās vienmēr ir nepārprotama un personiska, drīzāk dziļa nekā caurmēra redzeslokam paredzēta un neparasti piesātināta un spraiga – tai piemīt spēks, kas tur skatītāju neomulīgi ciešā tvērienā.

Lielākā daļa Frīdas gleznu ir nelielas – divpadsmit reiz piecpadsmit collu izmērs nav nekas neparasts. Gleznu izmērs atbilst tematikas intimitātei. Ar ļoti smalkām Sibīrijas caunas spalvas otām, kuras viņa allaž turēja nevainojami tīras, Frīda uzmanīgi, viegliem pieskārieniem klāja krāsas triepienus, veidojot gleznu absolūti skaidru, padarot fantāziju ticamu ar reālisma paņēmieniem.

Šis rezultāts bija pa prātam sirreālistiem, kuri divdesmitā gadsimta trīsdesmitajos gados uzaicināja Frīdu pievienoties viņu pulkam. Gleznas iepatikās arī dažiem apķērīgiem kolekcionāriem – Edvardam G. Robinsonam, Edgaram Kaufmanam junioram, A. Kondžeram Gudjieram un Žakam Želmanam –, tomēr lielākoties tās līdz pat nesennai pagātnei bija nepelnīti piemirstas.

1977. gada rudenī Meksikas valdība atvēlēja visplašākās un prestižākās telpas Mākslas pilī retrospektīvai Frīdas Kālo gleznu izstādei. Šī izstāde bija savāds veltījums Frīdai; šķita, ka tā drīzāk slavina eksotisku personību un atgādina par mākslinieces dzīvestāstu nekā godina viņas darbus. Grandiozajās telpās ar augstajiem griestiem galvenokārt bija izstādītas palielinātas fotogrāfijas, kurās bija attēloti dažādi notikumi Frīdas dzīvē, un šajā vēstījumā tas lika dārgakmeņiem līdzīgajām gleznām izskatīties kā neievērojamām pieturzīmēm.

Tomēr māksla – leģenda, ko Frīda pati bija radījusi, – beigu beigās uzvarēja. Tā kā viņas gleznas salīdzinājumā ar fotogrāfijām un plašo

telpu bija tik sīkas, skatītājam bija jānostājas dažu pēdu attālumā, lai tās vispār ieraudzītu. Un tuvplānā gleznu savāda valdzinājums izpaudās visā pilnībā. Gleznas bija Frīdas dzīves sāpīgo mirkļu atspulgi, jebkura no tām šķita kā aprauts klieziens, piesātināts jūtu tīrradnis, likās, ka tās ir gatavas eksplozijai. Gleznu iespaidā milzīgās fotogrāfijas, kas bija piestiprinātas pie sastatnēm telpas vidū, izskatījās tikpat šaubīgas un nepastāvīgas kā kāršu namiņš.

1978. gada 2. novembrī par godu Mirušo piemiņas dienai, kas Meksikā ir vieni no nozīmīgākajiem svētkiem, *Galería de la Raza* Sanfrancisko Misijas apgabalā atklāja savu "Veltījumu Frīdai Kālo". Tajā bija apskatāmi apmēram piecdesmit mākslinieku (galvenokārt meksikāņu) darbi dažādās tehnikās. Mākslinieki bija uzaicināti iesūtīt darbus, kas būtu radīti "Frīdas Kālo simbolisma garā". Galerijas dziļumā bija izveidots tradicionālais *ofrenda* – altāris mirušajiem, ko rotāja sveces, kameļu galvaskausi, salmu krusti, "mirušo maize" cilvēka kaulu formā, zārks, kurā tupēja no cukura veidoti putni, un leļļu gulta, kurā gulēja miniatūra Frīda. Pie pārējām sienām un visā telpā bija apskatāmi mākslinieku darbi; daudzi autori portretos bija pretnostatījuši sevi Frīdai, reizē it kā identificējoties ar viņu. Frīdu attēloja kā politisku varoni un revolucionāru cīnītāju, mocekli, nekrietni krāptu sievu, cietēju bez bērniem un "meksikāņu Ofēliju". Daudzi saskatīja viņā sievieti, kas savā apsēstībā izaicināja nāvi. Kāda māksliniece šo reveransu paskaidroja šādi: "Frīda iemiesoja kultūras priekšstatus par meksikāņu sievieti. Viņa mūs iedvesmoja. Viņas darbos nav sevis žēlošanas, tie izstaro spēku."

Kopš tā laika Frīdas Kālo darbiem ir arvien vairāk apbrīnotāju: 1978. un 1979. gadā viņas darbu retrospektīva izstāde apceļoja sešus Amerikas Savienoto Valstu muzejus, un 1982. gadā Vaitčepelas mākslas galerija Londonā sarīkoja izstādi "Frīda Kālo un Tina Modoti", kas vēlāk bija apskatāma Vācijā un Ņujorkā. Īpaši sievietēm ārkārtīgi nozīmīga ir kļuvusi personiskā un sievišķīgā Kālo tēlainība, kā arī viņas mākslinieciskā neatkarība. Mākslā viņa nedz sacentās ar Riveru, nedz pakļāvās viņam, un ne viens vien vērīgs kritiķis uzskatīja, ka Frīda ir bijusi labāka gleznotāja. Un tik tiešām – Džego pats mēdza plātīties ar vēstuli, kurā Pikaso par viņa sievu bija teicis: "Nedz Derēns, nedz es, nedz tu neesam spējīgi uzgleznot galvu tā, kā to spēj Frīda Kālo."

Frīda būtu bijusi apmierināta ar daudzveidīgajām atstātajām atmiņām. Patiesībā viņa pati lielā mērā radīja leģendu par sevi, un tāpēc, ka viņa bija tik sarežģīta un tik izsmalcināti pašapzinīga, mītā par viņu ir ļoti daudz neatrisinātu mezglu, dažādi interpretējami epizožu un pretrunu. Tas aizkavē atklāt tādus realitātes aspektus, kas varētu pazemināt viņas pašas radītā tēla vērtību. Tomēr patiesība neizkļiedē mītu. Pēc rūpīgas analīzes stāsts par Frīdu Kālo paliek tieši tikpat neparasts kā leģenda par viņu.

PIRMĀ DAĻA

Frīda bērņibā. Giljermo Kālo foto.

Pirmā nodaļa

Zilā māja Londonas ielā

Stāsts par Frīdu Kālo sākas un beidzas vienā un tajā pašā vietā. No ārpuses māja Londonas un Aljendes ielu krustojumā izskatās gluži tāpat kā pārējās mājas Kojoakānā, senā dzīvojamo māju rajonā Mehiko dienvidrietumos. Tā ir ar ģipsi apmesta un koši zilā tonī krāsota vienstāva ēka, ko atdzīvina lieli daudzrūšu logi, zaļi slēgi un ziboši saules atspulgi caur koku zariem, un virs portāla ir rakstīts *Museo Frida Kahlo**. Celtnes iekšpuse ir viena no neparastākajām vietām visā Meksikā – muzejā pārvērsta kādas sievietes māja ar viņas gleznām un visu iedzīvi.

Ieeju apsargā divas gigantiskas papjēmašē Jūdas figūras, kas pavērsušās viena pret otru, it kā iegrimušas sarunā.** Paejot tām garām, apmeklētājs nonāk dārzā ar tropiskiem augiem, strūklakām un nelielu piramīdu, ko rotā pirmskolumba laikmeta elki.

Mājas interjers rada neatvairāmu sajūtu, ka kādreizējās iemītnieces klātbūtne atdzīvina visus izstādītos priekšmetus un gleznas. Tur ir Frīdas Kālo paleta un otas, atstātas uz viņas darba galda, it kā viņa tikai nupat būtu tās nolikusi. Netālu no Djego Riveras gultas mētājas viņa kovbojcepure, gleznotāja ķiteļi un milzīgās kalnrača kurpes. Plašajā guļamistabā nama stūrī, kuras logi pavēras uz Londonas un Aljendes ielām, atrodas stikla vitrīna ar Frīdas košo tērpu no Tevantepekas apgabala. Virs vitrīnas uz sienas ir

* Frīdas Kālo muzejs (*spāņu val.*).

** Tās ir izgatavotas tā, lai iedarbotos *Sábado de Gloria* – Klusajā sestdienā, un nozīmē kaut ko vairāk par Jūdas nodevību pret Kristu. Tās simbolizē arī apspiedēju nodevību pret tautu un var būt ar dažādām sejm: dažas attēlo policistus, zaldātus, politiķus un lielos zemes īpašniekus – “jebkuru, kas būtu pelnījis tautas naidu”. (Bertram D. Wolfe and Diego Rivera, *Portrait of Mexico*, 51. lpp.) (*Autores piez.*)

uzkrāsoti šādi vārdi: “*Aquí nació Frida Kahlo el día 7 de junio de 1910*” (Šeit 1910. gada 7. jūnijā piedzima Frīda Kālo). Šis uzraksts tapa četrus gadus pēc mākslinieces nāves, kad viņas māja kļuva par muzeju. Vēl viens uzraksts grezno koši zilo un sarkano pagalma sienu. “*Frida y Diego vivieron en esta casa 1929–1954*” (Frīda un Djego dzīvoja šajā mājā no 1929. līdz 1954. gadam). O, nodomā apmeklētājs. Cik jauki uzraksti! Te redzami trīs galvenie fakti no Frīdas Kālo dzīves – viņas dzimšanas, precību un nāves datumi.

Vienīgā nelaime ir tā, ka neviens no uzrakstiem nav precīzs. Patiesībā, kā redzams viņas dzimšanas apliecībā, Frīda piedzima 1907. gada 6. jūlijā. Iespējams, pretendējama uz dziļāku patiesību, nekā pieļautu kaili fakti, viņa par savas dzimšanas laiku izvēlējās nevis patieso gadu, bet 1910. gadu, kad sākās Meksikas revolūcija. Tā kā Frīda bija revolūcijas desmitgades bērns, tās desmitgades, kad Mehiko ielas bija pārņēmis haoss un asinsizliešana, viņa izlēma, ka ir dzimusi reizē ar mūsdienu Meksiku.

Otrais uzraksts Kālo muzejā piedāvā ideālu, sentimentālu skatījumu uz Riveras un Kālo laulību un mājas dzīvi. Realitāte atkal izrādās citāda. Pirms 1934. gada, kad abi pēc četrus gadus mitināšanās Savienotajās Valstīs atgriezās Meksikā, Frīda un Djego tikai īsu brīdi dzīvoja Kojoakānas namā. No 1934. līdz 1939. gadam viņi dzīvoja divās īpaši viņiem celtās mājās tuvējā Sananhela dzīvojamā rajonā Mehiko. Pēc tam bija ilgi periodi, kad Djego, labprātāk izvēlēdamies Sananhela studijas neatkarību, nedzīvoja kopā ar Frīdu, kur nu vēl gads, kad Riveru laulātais pāris aizgāja katrs savu ceļu, šķīra laulību un tad atkal apprecējās.

Uzraksti tāpat ir patiesības izskaistinājumi. Tāpat kā pats muzejs, tā ir daļa no leģendas par Frīdu.

Kad piedzima Frīda, bija apritējuši tikai trīs gadi kopš Kojoakānas nama uzcelšanas. Viņas tēvs 1904. gadā to uzbūvēja uz neliela zemes gabala, ko ieguva, kad tika sadalīta un izpārdota plašā rančo *El Carmen* teritorija. Bet smagnējās sienas uz ielas pusi, mājas plakanais jumts un U veida plānojums vienā stāvā, kur katrai istabai ir durvis uz nākamo telpu un vēl vienas – uz centrālo pagalmu, nevis uz gaiteniem, liek mājai izskatīties kā koloniālā laika celtnei. Tā atrodas tikai dažus kvartālus no pilsētas centrālā

laukuma un Svētā Jāņa Kristītāja draudzes baznīcas; tur Frīdas mātei bija īpašs sols, kurā viņa svētdienās sēdēja kopā ar meitām. No mājas Frīda pa šaurām, lielākoties bruģētām vai vispār bezseguma ielām varēja aiziet uz *Viveros de Coyoacán* – mežam līdzīgu gleznainu parku, kur starp kokiem izvijās šaura upe.

Kad Giljermo Kālo uzbūvēja māju Kojoakānā, viņš bija veiksmīgs fotogrāfs, kas tikko bija saņēmis Meksikas valdības pasūtījumu iemūžināt valsts arhitektūras mantojumu. Tas bija ievērojams sasniegums vīram, kurš tikai pirms trīspadsmit gadiem bez lielām izredzēm bija ieradies Meksikā. Viņa vecāki, Jākobs Heinrihs Kālo un Henriete Kaufmane Kālo, bija ungāru ebreji no Arādas, kas tagad ir daļa no Rumānijas. Viņi bija emigrējuši uz Vāciju un apmetušies Bādenbādenē, kur 1872. gadā piedzima Vilhelms. Jākobs Kālo bija juvelieris, kas izplatīja arī piederumus fotografēšanai. Kad pienāca laiks, viņš bija gana bagāts, lai varētu atļauties dēlu sūtīt mācīties Nirnbergas Universitātē.

Ap 1890. gadu skolotā Vilhelma Kālo daudzsološā karjera beidzās, nemaz nesākusies: jauneklis kritienā guva smadzeņu traumu, un viņam sākās epilepsijas lēkmes. Apmēram tajā pašā laikā nomira viņa māte un tēvs apprecējās vēlreiz – ar sievieti, kas Vilhelmam nepatika. 1891. gadā tēvs savam deviņpadsmit gadu vecajam dēlam iedeva pietiekami daudz naudas, lai samaksātu ceļu uz Meksiku. Vilhelms kļuva par Giljermo un nekad vairs neatgriezās savā dzimtajā zemē.

Viņš ieradās Mehiko gandrīz bez naudas un tikai ar nedaudzām mantām. Caur sakariem citu vācu imigrantu lokā viņš atrada kasiera darbu *Cristalería Loeb* – kādā stikla izstrādājumu veikalā. Vēlāk viņš kļuva par pārdevēju grāmatnīcā. Pēc tam strādāja juvelierveikalā ar nosaukumu *La Perla*, kas piederēja citam vācietim, kurš kopā ar Giljermo bija devies no Vācijas uz Meksiku.

1894. gadā viņš apprecējās ar meksikānieti, kas četrus gadus vēlāk nomira, laižot pasaulē viņu otro meitu. Tad viņš iemīlējās Matildē Kalderonā, kura arī strādāja *La Perla*. Kā Frīda stāstīja: “Naktī, kad nomira viņa sieva, mans tēvs piezvanīja manai vecai mātei Isabelai, kura ieradās kopā ar manu māti. Mana māte un mans tēvs strādāja vienā veikalā. Viņš to ļoti mīlēja, un vēlāk viņi apprecējās.”

Nav grūti iztēloties, kāpēc Giljermo Kālo mīlēja Matildi Kalderonu. Tālaika fotogrāfijās ir redzams, ka Matilde bijusi satriecoši skaista sieviete ar lielām, tumšām acīm, pilnīgām lūpām un apņēmības pilnu zodu. Viņa bija “..kā Oaksakas zvārgulītis”, Frīda reiz sacīja. “Kad māte gāja uz tirgu, viņa graciozi šūpoja vidukli un koķeti nesa savu grozu.” Matilde Kalderona i Gonsalesa, dzimusi 1876. gadā Oaksakā, bija vecākā no divpadsmit bērniem ģimenē; viņas māte bija klosterī uzaudzinātā Isabela Gonsalesa i Gonsalesa, spāņu ģenerāļa meita, un tēvs – fotogrāfs ar indiāņu senčiem no Morēlijas. Saskaņā ar Frīdas teikto viņas māte bija intelīģenta, kaut arī neizglītota; izglītības trūkumu viņa kompensēja ar dievbijību.

Grūtāk iztēloties, kas īsti dievbijīgo Matildi Kalderonu savaldzināja Giljermo Kālo. Divdesmit sešus gadus vecais imigrants bija ebreju izcelsmes, pārliecināts ateists un slimoja ar epilepsiju. Tomēr viņa gaišā ādas krāsa un eiropeiski kulturālā pagātne droši vien bija visai pievilcīga tajos laikos, kad jebkas, kas nācis no Eiropas, tika uzskatīts kā pārāks par visu meksikānisko. Turklāt viņš bija intelīģents, strādīgs un visai izskatīgs, kaut gan ar atkarenām ausīm. Viņam bija kupli, tumši mati, skaista, jutīga mute, smalkas ūsas, kuru gali smaili slējās augšup tieši tā, kā vajag, un slaidis, vingrs augums – viņš “..bija ļoti interesants un ejot eleganti kustējās”, stāstīja Frīda. Ja arī viņa brūno acu skatiens bija nedaudz uzmācīgs – un gadu gaitā tas kļuva satraucoši nemierīgs –, tas tomēr bija romantisks.

Matilde, kas jau bija divdesmit četrus gadus veca un par vairākiem gadiem pārsniegusi ierasto precību vecumu, iespējams, bija īpaši viegli ietekmējama, jo viņas iepriekšējais sakars bija beidzies traģiski. Frīda atcerējās – reiz, kad viņa bijusi vienpadsmit gadus veca, māte parādījusi viņai smalkā ādā iesietu grāmatu, “kurā viņa glabāja vēstules no sava pirmā pielūdzēja. Pēdējā lappusē bija rakstīts, ka šo vēstuļu autors, kāds jauns vācietis, bija izdarījis pašnāvību viņas klātbūtnē. Šis vīrietis joprojām dzīvoja viņas atmiņās.” Ir dabiski, ka jauno sievieti valdzināja vēl viens vācietis un, ja arī viņa to nemīlēja, – Frīda vismaz apgalvoja, ka nemīlēja, – tad vismaz uzskatīja, ka ir izdarījusi labu izvēli.

Tā bija Matilde Kalderona de Kālo, kas pierunāja vīru pievērsties fotografēšanai – viņas tēva amatam. Frīda stāstīja, ka viņas vecaistēvs esot tēvam aizdevis fotoaparātu, “un viņi uzreiz devās ceļojumā pa republiku. Viņi izveidoja fotogrāfiju kolekciju par iedzimto un koloniālā stila arhitektūru un atgriezušies atvēra savu pirmo darbnīcu 16. septembra avēnijā.”

Fotogrāfijas bija pasūtījis Hosē Ivess Limantūrs, Valsts kases sekretārs diktatora Porfirio Diasa laikā, un tām vajadzēja ilustrēt sēriju greznu lielformāta publikāciju uz 1910. gada svinībām par godu Meksikas neatkarības simtajai jubilejai. Darba pabeigšanai bija vajadzīgi četri gadi. No 1904. līdz 1908. gadam, izmantojot smalkas vācu ražojuma kameras un vairāk nekā deviņsimt paša izgatavotu stikla plāksņu, Giljermo Kālo iemūžināja Meksikas arhitektūras mantojumu, izpelnoties slavinošo apzīmējumu “pirmais oficiālais Meksikas kultūras mantojuma fotogrāfs”.

Limantūrs tik tiešām bija izdarījis pareizo izvēli: Giljermo Kālo bija centīgs tehniķis ar iecirtīgi objektīvu pieeju materiālam. Viņa fotogrāfijās, tāpat kā vēlāk meitas gleznās, nebija nekādu viltīgu efektu, nekādas romantiskas miglas. Viņš mēģināja sniegt iespējami daudz informācijas par arhitektūru, ko iemūžināja, rūpīgi izvēlēdamies skatpunktu un izmantodams gaismu un ēnas, lai uzsvērtu formu. Viņa darbu reklāma, kas bija nodrukāta angļu un spāņu valodā, vēstīja: “Giljermo Kālo – speciālists ainavu, ēku, interjeru, rūpnīcu utt. fotografēšanā, pieņem pasūtījumus gan pilsetā, gan jebkurā citā republikas vietā.” Kaut arī dažreiz viņš uzņēma smalkus Diasa valdības un paša ģimenes portretus, viņš mēdza teikt, ka negrib fotografēt cilvēkus, jo nevēlas uzlabot to, ko Dievs ir radījis neglītu.

Grūti pateikt, vai Giljermo Kālo apzinājās šāda apgalvojuma smieklīgo pusi, bet, kad Frīdas laikabiedri viņu piemin, gandrīz vienmēr tie atceras arī viņa izteicienus, un parasti citāti ir vienlaikus tieši, sardoniski un apburoši smieklīgi savā bezjūtīgajā noskaņā.

Tas nenozīmē, ka Frīdas tēvs būtu bijis liels joku plēsējs. Gluži pretēji, viņš bija nerunīgs vīrs – viņa klusēšana bija dziļdomīga, un ap viņu jautās tāda kā rūgtuma aura. Giljermo Kālo Meksikā nekad tā pa īstam neiejutās un, kaut arī ļoti pūlējās tikt atzīts

par meksikāni, nekad tomēr neatbrīvojās no spēcīgā vācu akcenta. Laika gaitā viņš noslēdzās arvien vairāk. Frīda atcerējās, ka “viņam bija tikai divi draugi. Viens bija kāds vecs *largote* [gara auguma vīrs], kas allaž atstāja savu cepuri uz skapja. Mans tēvs kopā ar šo veco vīru stundām ilgi spēlēja šahu un dzēra kafiju.”

1936. gadā Frīda uzgleznoja savu dzimšanas vietu un dzimtas koku brīnišķīgi untumainajā darbā “Mani vecvecāki, mani vecāki un es” (2. attēls). Viņa glezno sevi kā mazu meiteni (pēc pašas teiktā, viņai esot bijuši apmēram divi gadi), kas kaila, domās iegrimusi, stāv zilās mājas pagalmā; meitenei pie kājām ir leļļu izmēra krēsls, un viņa tur tumšsārto lenti, savu asinssaiti, kas balsta dzimtas koku, tik viegli, it kā tā būtu gaisa balona aukliņa. Vecāku portreti ir gleznoti pēc abu kāzu fotogrāfijas, kurā pāris – peld debesīs kā eņģeļi un viņus ieskauj baltu mākoņu dūnas. Šī vecmodīgā paraža droši vien uzjautrināja Frīdu: gleznā viņa arī savus vecvecākus ir ievietojusi līdzīgās vates ligzdās. Frīdas vecvecāki no mātes puses, indiānis Antonio Kalderons un *gachupina* (spāņu izcelsmes) Isabela Gonsalesa i Gonsalesa, ir novietoti vīrs Frīdas mātes. Tēva pusē redzams eiropiešu pāris – Jākobs Heinrihs Kālo un Henriete Kaufmane Kālo. Nav ne mazāko šaubu par Frīdas Kālo satriecošo ārējo izskatu: kuplās, kopā saaugušās uzacis viņa bija mantojusi no tēva mātes. Frīda sacīja, ka izskatās pēc abiem saviem vecākiem: “Man ir tēva acis un mātes augums.” Gleznā Giljermo Kālo raugās ar ciešu, caururbjošu skatienu, kas ar tādu pašu nemieru izraisošu intensitāti atkārtosies viņa meitas acīs.

Frīda ir rūpīgi nozīmējusi no oriģinālās fotogrāfijas ik kruzuli, vīli un kroku savas mātes kāzu kleitā, radot komisku fonu jau krietni attīstītajam rozā auglim, kas novietots uz jaunavīgi baltajiem svārkiem. Auglis ir Frīda; tas, iespējams, norāda arī uz iespējamību, ka viņas māte precoties jau bijusi uz grūtām kājām. Ņemot vērā Frīdas patiku uz daudznozīmību, šāds mājiens būtu visnotaļ saprotams. Zem augļa redzams ironisks kāzu zīmējums: liels spermatozoīds, kuru pavada pulks mazāku sāncenšu, ieiet olšūnā: Frīdas ieņemšanas mirklis. Netālu redzama vēl viena apaugļošanās aina: tumši sarkans U formas kaktusa zieds paveras, uztverot vējā lidojošu ziedputeksni.

Frīda ir novietojusi savu māju nevis priekšpilsētā, bet kaktusiem izraibinātajā Meksikas centrālajā plato. Tālumā jaušas aizām izrototi kalni, kas bieži ir redzami fonā viņas pašportretiem; zem tēva vecāku portretiem ir okeāns. Frīda skaidroja, ka viņas meksikāņu vecvecākus simbolizē zeme un vācu vecvecākus – jūra. Kālo mājai piekļaujas pieticīga meksikāņu māja, un tālāk laukā atrodas vēl primitīvāks mitekļis – indiāņu māla būdiņa. Bērna vīzijā māksliniece visu Kojoakānas pilsētiņu ir ietilpinājusi savā mājā, kuru tad nošķīrusi no pārējās realitātes un novietojusi mežonīgā ainavā. Frīda stāv savas mājas vidū, Meksikas vidū, šķiet, pašā pasaules vidū.